

Multikultural və tolerant dəyərlər ümumbəşəri xarakter daşıyır

Müxtəlifliklər arasında münasibətlərin düzgün tənzimlənməsi həyata keçirilən sülhsevər siyasətin nəticəsidir

Ümumbəşəri problemlərin həllində əsas məsələ dövlətlər, xalqlar və dinlər arasında harmoniyaya nail olmaqdır. Xalqlar və dinlər arasında harmoniyaya nail olmağın əsasını isə tolerantlıq və multikulturalizm təşkil edir.

Məhz buna görə də, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev öz fəaliyyətində multikulturalizmin və tolerantlığın inkişaf etdirilməsinin prioritet istiqamət kimi qarşıya qoyub və bu siyasəti uğurla həyata keçirir. Dövlət başçımız keçirdiyi bütün görüşlərdə, eyni zamanda, ölkəmizdə keçirilən mədəniyyətlərə və sivilizasiyalararası Forumlarda və digər beynəlxalq tədbirlərdə Azərbaycan multikulturalizmini və tolerantlığı bir nümunə kimi təqdim edir. Azərbaycan tolerantlığı xalqımızın bu ərazidə məskunlaşan digər etnoslarla arasındakı münasibətdə də özünü açıq göstərir, nümunə olaraq öyrənilir və təbliğ olunur. Bu təbliğatın nəticəsidir ki, hazırda Azərbaycan bütün dünyada tolerantlığa nümunə ola biləcək bir ölkə kimi tanınır.

Respublikamızın dünyada multikultural və tolerant ölkə kimi tanınmasında ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondunun həm ölkə daxilində, həm də xaricdə həyata keçirdiyi tədbirlərin müstəsna rolu var.

Onu da diqqətinizə çatdırmaq ki, multikulturalizm və tolerantlıq bir-birinə oxşar dəyərlər olsa belə, multikulturalizm daha geniş məhəfumdur və bir çox özünəməxsus xüsusiyyətlərə malikdir. Belə ki, multikulturalizm müxtəlif mədəniyyətlərin bir arada dinc-yənəyi yaşamasını təmin etməklə, onların arasında birliyə və harmoniyaya nail ola bilər. Bu da bir faktkdir ki, multikulturalizm dünyanın bir çox yerlərində, müxtəlif formalarda mövcuddur. Ancaq multikulturalizmi nəzərə alaraq mənimsəmək bir, onu praktiki olaraq həyata keçirmək isə başqa bir məna kəsb edir. Bu baxımdan Azərbaycan multikulturalizmi praktiki olaraq həyata keçirən, öz qanunlarında multikulturalizmi təsbit edən dövlətlərdən biridir. Azərbaycan multikulturalizminin nümunə kimi qəbul olunmasını təsdiq edən faktlardan biri də odur ki, bu gün dünyanın bir çox nüfuzlu ali təhsil müəssisələrində "Azərbaycan multikulturalizmi" fəni tədris olunur.

Eyni zamanda, ölkəmizdə Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi yaradılmasının özü də multikulturalizm dövlət səviyyəsində diqqətin açıq təzahürüdür. Belə ki, dünyanın ən demokratik ölkələrində belə, bu formada mərkəzlər mövcud deyil. Ölkəmiz bu baxımdan da gözəl nümunə ortaya qoyub. Azərbaycan müstəqil və azad bir dövlət olmaqla multikulturalizmi yalnız öz coğrafiyasında, ərazisində, ölkəsində tətbiq etməklə işini bitmiş hesab etmir. Azərbaycan dövləti multikulturalizm ideyalarının bütün dünyada yayılması üçün geniş fəaliyyət göstərir, tədqiqat və təbliğat işlərini daha da genişləndirir. Bu zaman, təkcə dövlət qurumlarını deyil, həm də qeyri-

hökumət təşkilatlarının imkanlarından istifadə edərək çox sayda layihələr və tədbirlər həyata keçirir. Bütün bu tədbirlər son nəticədə Azərbaycan multikulturalizminin qorunaraq inkişaf etdirilməsi baxımından dünyaya verdiyi mühüm töhfəyə çevrilir. Bir çox beynəlxalq səviyyəli tədbirlərin, o cümlədən BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının VII Qlobal Forumunun Bakıda keçirilməsi də, Azərbaycanda multikultural və tolerant mühitin mövcudluğunu təsdiqləyən əsas faktorlardan biridir.

Azərbaycanın multikulturalizm kimi bəşəri dəyərlərə münasibətini beynəlxalq səviyyəli təşəbbüslərdə praktik iştirakı da təsdiq edir. Məsələn, ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun rəhbəri Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü və əzmkar fəaliyyəti nəticəsində tarix boyu sivilizasiyaların və mədəniyyətlərin qovşağında yerləşən ölkəmizin Şərqlə Qərb arasında körpü rolu oynaması da, bunun bir nümunəsidir. Fondun bütün dinlərə xüsusi diqqət göstərməsi, Fransanın Luvr muzeyində İslam mədəniyyəti bölməsinin təşkilində, İtaliyada katakombaların bərpasında, yəhudi uşaqlar üçün təhsil imkanlarının yaradılmasında, Strasburq və Fransanın digər regionlarında kilsələrin təmirinə yaxından kömək etməsi, dünya ictimaiyyətinə Azərbaycanın böyük töhfəsi kimi dəyərləndirilir.

Çünki bu, etnik-mədəni müxtəlifliklər arasındakı münasibətlərin düzgün tənzimlənməsində respublikamızın həyata keçirdiyi sülhsevər siyasətin nəticəsidir. Bu gün heç kim, hətta bizə ikili standartlar prizmasından yanaşmağı ənənəyə çevirən ölkələr belə, Azərbaycanda multikultural mühitin mövcudluğunu inkar edə bilmir. Əksinə, bu sosial münasibət və dövlət siyasətinin dünya üçün nümunə olduğunu təsdiqləmək məcburiyyətində qalırlar. Bu da ondan irəli gəlir ki, ölkəmiz tarixən Azərbaycan cəmiyyətinə xas olan fərqli mədəniyyət, din, dillərə ehtiram kimi humanist münasibətlərin dövlət tərəfindən inkişaf etdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən çoxşaxəli fəaliyyəti multikulturalizm fenomenini gerçək mahiyyətinə uyğun formada dünya gündəmində aktuallaşdırmağa nail ola bilər.

Qloballaşan dünyamızda bir sıra siyasi mərkəz və dairələrin, eləcə də bəzi ölkələrin münasibətlərində i kili standartların hakim kəsildiyi şəraitdə humanist dəyərlərin arxa plana keçməsi heç kimdə şübhə yaratmır. Təəssüflər olsun ki, irqçi təmayüllərin, ksenofobiya və qeyri-insani yanaşma tərzinin gücləndiyi, hətta ölüm hökmü kimi mürtəce cəza növlərinin kütləvi tətbiqi ilə diqqəti çəkən bəzi dairələr az qala Azərbaycana insan hüquqları, din, mənəviyyat "dərs"i keçməyə cəhd edirlər. Qeyd etdiyimiz bu neqativ mənzərənin fonunda Azərbaycanda multikultural mühitin qorunması və inkişafı yönündə ardıcıl, məqsədyönlü addımların atılması, ələlxüsus da Prezident İlham Əliyevin multikulturalizmi dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevirməsi, Azərbaycan gerçəkliklərinin genişmiqyaslı ifadəsini daha intensiv xarakter alması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini göstərir. Bu həqiqətlər Azərbaycanın dövlət və cəmiyyət olaraq bəşəri dəyərlərə həssas və humanist münasibətindən irəli gəlir. Lakin bunun müqabilində bəzilərinin ölkəmizə qarşı ikili yanaşmalarını görmək təəssüf yaradır. Bunun qarşılığında dövlət başçımızın diqqəti və nəzarəti ilə multikultural mühitin daha da möhkəmlənməsi və inkişafı istiqamətində gürülən davamlı işlərin sistemliliyini və mütəşəkkilliyini artırmaq üçün 2016-cı ilin Azərbaycanda "Multikulturalizm ili" elan olunmasını qeyd etmək olar. Bu Sərəncam xüsusi əhəmiyyətə malik təşəbbüs olaraq qeyd edilməklə yanaşı, dünya ictimaiyyətinə insan amilini, bəşəri dəyərləri bütün fəaliyyətlərin fəvqündə tutan Azərbaycan Respublikasının bir mesajı kimi qiymətləndirmək daha düzgün olardı.

Bununla belə, bəzən multikultural və tolerant dəyərlərin yalnız dinə bağlanması halları ilə də üzləşirik. Əgər biz tarixi faktlara nəzər salaraq, müasir dünya reallığına diqqət yetirsək, etnik-mədəni müxtəlifliklərarası münasibətlərin tənzimlənməsinin dinc xarakterli olsa belə, heç də həmişə humanist prinsiplər əsasında reallaşmadığını, gah assimilyasiya, gah da izolyasiya kimi neqativ formalarda üzə çıxdığını görürük. Bununla belə, maraqlıdır ki, insan hüquqlarına münasibətdə özünü müasir dünyanın aparıcı qüvvəsi sayan bəzi dairələr son zamanlar multikulturalizmi inkar, yaxud imitasiya etməklə anlaşılmaz mövqea qoyurlar.

Məlumdur ki, Yaxın Şərqdə baş verən hadisələrdən sonra Avropa ölkələrinə kütləvi miqrant axını baş verdi. Bu zaman Avropanın aparıcı dövlətlərinin bir çox siyasətçiləri multikulturalizmin iflasına uğradığı və məhvə məhkum olması iddiasını ortaya atdılar. Böyük Britaniyanın baş naziri Devid Kameron isə daha da irəli gedərək, multikulturalizmin sona çatdığını bəyan etdi. Qərb siyasətçilərinin bu bəyanatları ilə razılaşmayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev isə bəyan etdi ki, multikulturalizm sona çatmayıb, multikulturalizm terrorun, müharibənin, ksenofobiyanın, islamafobiyanın, antisemitizmin, dini və milli qarşıdurmaların alternativisi olan yeganə yoldur. Bu yoldan çəkinmək, multikulturalizmin iflasına uğraması ilə razılaşmaq, bəşəriyyət üçün çox böyük fəlakətlər gətirə bilər. Bu da o deməkdir ki, bəşəriyyət qlobal miqyasda, dünyada gedən prosesləri nəzərə almadan ortaq məxrəc tapmasa və ümumi razılaşmalar əldə etməsə, özünü böyük təhlükə ilə üz-üzə qoya bilər.

Avropadan tam fərqli olaraq Azərbaycanda minilliklər boyu dinc-yanaşı yaşayan fərqli dil, din və mədəniyyət daşıyıcıları varlıqlarını günümüzədək qorumağı bacarıblar. Hazırda isə cəmiyyətdə bu yöndə mövcud olan pozitiv münasibətə çox mühüm çalar - dövlət siyasəti əlavə olunub ki, bu da respublikamızda multikultural mühitin qorunması və inkişaf etdirilməsi perspektivlərini təmin edir. Göründüyü kimi, Qərb dünyasında mövcud olan multikulturalizm isə həmin ölkələrə sığınan qaçqınlara, ümumilikdə gəlmələrə olan hörmət və ehtiramdan deyil, sadəcə, "düzümlü" münasibətdən qaynaqlanır. Buna görə də, həm regional, həm də qlobal miqyasda müxtəlif cəlbədiçi adlarla öz mədəniyyətlərinin dominantlığını təmin etməyi hədəfləyən, başqa mədəniyyət daşıyıcılarına assimilyasiya obyektini kimi baxan, bu fəaliyyətlərini dövlət siyasətlərində anoloqsuz ənənə halına salan eqoist təəkkürlü qüvvələrin imitasiyalarını multikulturalizmi alternativsiz həyat tərzinə çevirən Azərbaycanla müqayisə etmək belə, düzgün deyil. Bunu Prezident İlham Əliyev də öz bəyanatı ilə bir daha sübut etdi.

Bu da danılmaz həqiqətdir ki, multikultural və tolerant dəyərlər ümumbəşəri xarakter daşıyır, biz də ölkəmizdə bu dəyərləri qorumaq və təbliğ etməliyik. Bu işdə Azərbaycan ziyalıları və din xadimləri də cəmiyyətdə həm etnoslar, həm də dinlərarası tolerant münasibətlərin inkişafı üçün əllərindən gələnləri etməlidirlər. Azərbaycan cəmiyyəti milli maraqlarımıza, milli və dini birliyimizə ziyan vurmaq istəyənlərə qarşı hər zaman mübarizə aparmalıdır.